

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Projektni koordinator

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

IZRADA I KOORDINACIJA POLITIKA *u sektoru* **REGIONALNOG I TERITORIJALNOG RAZVOJA**

UKLJUČIVANJE PRINCIPA REFORME JAVNE UPRAVE
U SEKTORSKE POLITIKE – IZVEŠTAJ ZA SRBIJU

WeBER

Western Balkan Civil Society
Empowerment for a
Reformed Public Administration

2.0

IZRADA I KOORDINACIJA POLITIKA U SEKTORU REGIONALNOG I TERITORIJALNOG RAZVOJA

Publikacija:

Izrada i koordinacija politika u sektoru regionalnog i teritorijalnog razvoja

Izdavač:

Centar za evropske politike – CEP

Autor:

Tadija Mitić, Nacionalna koalicija za decentralizaciju

Grafička dizajnerka:

Marija Milenković

Prevod i lektura:

Marijana Bajin

ISBN 978-86-89217-33-9

Beograd, jul 2022.

NACIONALNA
KOALICIJA ZA
DECENTRALIZACIJU

Ovaj dokument je nastao uz finansijsku podršku Evropske unije i Fondacije za otvoreno društvo Srbija. Odgovornost za sadržaj i informacije u ovoj publikaciji je isključivo na Centru za evropske politike, Nacionalnoj koaliciji za decentralizaciju i mreži *Think for Europe*. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Evropske unije, Fondacije za otvoreno društvo Srbija ili njihovih partnera.

Za više informacija, posetite: www.par-monitor.org

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
OPEN SOCIETY FOUNDATION, SERBIA

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

SADRŽAJ

Rezime Izveštaja	4
I. Uvod	5
I.1 Šta WeBER prati i na koji način?	5
I.2 U ovom Izveštaju	6
II. Analiza	7
Zahtev 1: Analize efekata koje je izradila relevantna institucija adekvatne su propisima i metodologijama o analizi efekata koje je propisala vlada	7
Zahtev 2: Analize efekata koriste kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije koje se, po potrebi, odnose na različite vrste uticaja	8
Zahtev 3: Analize efekata na rod se sprovode kao deo procesa analize efekata	9
Zahtev 4: Opcije politike se utvrđuju kao deo procesa analize efekata	10
Zahtev 5: Opcije politike se obračunavaju, a rezultati analize jasno ukazuju na troškove i izvor(e) finansiranja za predloženu politiku	13
Zahtev 6: Mehanizmi za praćenje i evaluaciju politike su pravilno razvijeni kao deo procesa analize efekata, zajedno sa indikatorima učinka	14
Zahtev 7: Konsultacije se sprovode tokom izrade politika i zakonodavstva	15
Zahtev 8: Konsultacije sprovedene tokom razvoja politike uključuju sve relevantne zainteresovane strane	16
Zahtev 9: Konsultacije koje se sprovode tokom razvoja politike posebnu pažnju poklanjaju predlozima koje daje zainteresovana javnost	17
Zahtev 10: Kada je nacrt predloga politike pripremljen, on prolazi kroz proces javne rasprave	17
Zahtev 11: Oglas za javnu raspravu podrazumeva objavljivanje svih relevantnih dokumenata	18
Zahtev 12: Resorno ministarstvo proaktivno objavljuje poziv za učešće u javnoj raspravi	19
Zahtev 13: Javna rasprava omogućava dovoljno vremena za pripremu i podnošenje predloga	20
Zahtev 14: Ministarstvo koje sprovodi javnu raspravu priprema i objavljuje detaljan izveštaj o javnoj raspravi	20
Zahtev 15: Nakon javne rasprave, konačno dogovoreni predlog politike ne podleže daljim izmenama na međuministarskim konsultacijama	21
Konačna ocena zahteva	22
III. Preporuke za poboljšanja	23
Prilozi	25
Zahtevi za slobodan pristup informacijama	25
Drugi izvori	25

REZIME IZVEŠTAJA

Srž ovog istraživanja je praćenje prakse Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave (dalje MDULS), u izradi dva zakona i jednog dokumenta javne politike:

- Zakon o referendumu i narodnoj inicijativi;
- Zakon o Zaštitniku građana;
- Strategija reforme javne uprave (RJU) u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine;

Istraživanje je prvobitno započeto kroz detaljnu analizu zvaničnih veb-stranica MDULS-a i portala e-uprave. U ovom delu istraživanja prvenstveno su pretraženi svi zvanični dokumenti koji sadrže informacije. Ti dokumenti su uključivali javno dostupne analize efekata propisa (u daljem tekstu: PU), pozive na konsultacije i njihove izveštaje, zvanične pozive za javne rasprave koje je uputilo ministarstvo, kao i sva dokumenta sadržana u samom pozivu kao što su izveštaji, zaključci i drugi dokumenti propisani zakonom. Nakon analize onlajn izvora, primenjen je drugi korak u istraživanju, a to je bilo pribavljanje potrebnih dokumenata ili odgovora kroz pravne alate, najvažnije – pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja.

Prva prepreka na ovom putu bio je vremenski period za davanje odgovora na osnovu poslatog zahteva za slobodan pristup informacijama – priprema ovog Izveštaja se odužila jer su odgovori kasnili.

Imajući dva SIGMA principa u fokusu praćenja i 15 zahteva koji se koriste za procenu praksi MDULS u odnosu na izabrane principe, analiza je podeljena na 4 različita dela, odnosno na implementaciju AEP, procese konsultacija, javne debate i principe transparentnosti u radu MDULS.

Jedan od rezultata je i to što autori zakona MDULS nisu posvetili dovoljno pažnje nomotehnici jer su zakoni i dokument javnih politika politika u fokusu rađeni na nestandardan način izrade pravnih akata bez usaglašenosti sa metodologijom izrade. Drugo zapažanje bi se moglo izvući u skladu sa nedostatkom potrebnih dokumenata u procesu konsultacija za jedan od zakona koji su u fokusu ovog istraživanja, što kao rezultat utiče na princip transparentnosti u radu MDULS. Poslednji značajan rezultat je činjenica da je proces javne rasprave sproveden u potpunosti po slovu zakona, ali primenom zakonskog minimuma vremenskog okvira predviđenog za sve procedure u okviru procesa.

Dve glavne prepreke, više puta prisutne, bile su proces komunikacije sa službenicima ministarstva i ukupna onlajn transparentnost. Problem sa transparentnošću na Internetu je prevaziđena slanjem zahteva za slobodan pristup informacijama, ali je komunikacija bila kratka i veoma rezervisana – odgovori na zahteve su bili kratki, nedovoljni u odnosu na traženo.

I.

UVOD

I.1 Šta WeBER nadgleda i na koji način?

Praćenje u oblasti Izrade i koordinacije politika (IKP) vrši se prema dva SIGMA principa.

Princip 10: Proces kreiranja javnih politika i pripreme nacrtu zakona je zasnovan na dokazima, a analiza efekata se dosledno koristi u svim ministarstvima.

Princip 11: Politike i zakoni su osmišljeni tako da uključuju i omogućavaju aktivno učešće društva i omogućavaju koordinaciju različitih perspektiva unutar vlade.

Kontrolna lista IKP-a se sastoji od 15 zahteva koji se prate analizom prakse razvoja tri dokumenta u uzroku. Počevši od prakse analize efekata javnih politika i propisa, prati se da li dokumenti o analizi efekata adekvatno odgovaraju na pitanja postavljena propisima, da li koriste verodostojne informacije (kvantitativne i kvalitativne) koje se odnose na različite vrste uticaja (socijalni, ekonomski, ekološki i uticaj roda, ukoliko je potrebno). Dalje, prati se da li su opcije javnih politika definisane prilikom analize efekata, kao i da li se vrši analiza troškova za takve opcije. Na kraju, u delu koji se odnosi na procenu analize efekata, ispituje se da li su razvijeni mehanizmi praćenja i evaluacije za merenje učinka politike.

Kada je u pitanju inkluzivnost kreiranja javne politike, prati se da li su u procesu izrade otpočeta održavane konsultacije, da li su svi relevantni akteri bili uključeni i da li je nadležna institucija uzela njihove komentare i sugestije u razmatranje. Štaviše, posebno se prati da li su izrađeni nacrti podvrgnuti javnim raspravama, kao i da li pozivi na takve debate sadrže sve relevantne informacije i koliko su široko rasprostranjene. Monitoring se nastavlja analizom koliko vremena učesnici javnih rasprava imaju za pripremu i dostavljanje inputa, da li se objavljuju detaljni izveštaji o javnim konsultacijama i, konačno, u kojoj meri se na međuministarskim raspravama, koje se dešavaju nakon završenih javnih rasprava, menjaju izrađeni nacrti zakona i dokumenti javnih politika.

U ovoj kontrolnoj listi, fokus je u potpunosti na praksi u izradi poslednja tri dokumenata javnih politika i zakona usvojenih u periodu koji je prethodio proceni. Za prikupljanje podataka, pristup ovoj kontrolnoj listi oslanja se na javno dostupne dokaze koji su dostupni na internetu, sa sajtova procenjene institucije, relevantnih institucija centra vlade i portala za javne konsultacije, ali i na podnošenju zahteva za slobodan pristup informacijama za sve dokumente koji nisu dostupni onlajn. Pored toga, u procesu praćenja sprovode se intervjui sa učesnicima i sa predstavnicima institucija koje se procenjuju, kako bi se dopunili dostupni dokazi ili stekli uvid iz prve ruke koji je neophodan za konačnu procenu.

I.2 U ovom Izveštaju

Ovaj Izveštaj se zasniva na dva SIGMA principa, u okviru kojih postoji 15 zahteva na koje analiza treba da pruži adekvatne odgovore. Sadržaj je zasnovan na analizi dokumenata pronađenih na internetu i dobijanju odgovora putem zahteva za slobodan pristup informacijama koje je dao MDULS. Glavni fokus ovog Izveštaja je na tri usvojena dokumenta javnih politika i zakonskim aktima::

- Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi;
- Zakonu o zaštitniku građana;
- Strategiji reforme javne uprave (RJU) u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine;

Odeljak II ovog Izveštaja sastoji se od analize 15 zahteva koji se odnose na praksu izrade pomenutih zakona i javne politike.

U delu III odeljka, date su preporuke za poboljšanja u vezi sa 2 principa na koja se zahtevi oslanjaju.

II. ANALIZA

Zahtev 1: Analize efekata koje je izradila relevantna institucija prilagođene su pitanjima iz propisa i metodologija za njihovu izradu na centralnom nivou

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Iz ex-ante analize efekata za novi Zakon o referendumu i građanskoj inicijativi¹ koju je 2019. godine izradila Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (u daljem tekstu: „Analiza efekata“), može se izvesti zaključak da su analize efekata koje je izradila relevantna institucija prilagođene pitanjima iz propisa i metodologija za njihovu izradu na centralnom nivou. Prema Uredbi o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika (Uredba), podzakonskim aktom koji detaljno reguliše koja pitanja je potrebno implementirati u analizi efekata javnih politika, a sve zasnovano prema Zakonu o planskom sistemu (ZPS) Republike Srbije² i Zakonu o Vladi³. U poglavlju III, član pomenute Uredbe, nalazi se 7 tačaka koje predstavljaju korake koje treba pokriti Analizom efekata javnih politika, a koje treba da izvrši odgovorni predlagač politike:

1. Analizira postojeće stanje i identifikuje promenu koju treba postići sprovođenjem mera javne politike, uslove za sprovođenje te promene i uzročno-posledične veze između tih uslova;
2. Utvrđuje opšte i specifične ciljeve javne politike, kao i pokazatelje učinka na osnovu kojih će se meriti ostvarenje ciljeva
3. Identifikuje opcije – moguće mere, ili grupe mera, za postizanje posebnih ciljeva i resurse za njihovo sprovođenje;
4. Analizira efekte opcija – moguće mere i rizike za implementaciju svake od opcija;
5. Bira optimalnu opciju ili optimalnu kombinaciju razmatranih opcija;
6. Određuje vrstu dokumenta javne politike, odnosno propisa kojim će intervenisati;
7. Identifikuje neophodne resurse za sprovođenje i praćenje javnih politika i utvrđuje indikatore učinka na nivou mera.

Iz dokumenta koji je dostavio MDULS, sve oblasti koje se zahtevaju iz gore pomenute Uredbe mogu se naći u Analizi efekata.

1 <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Analiza-efekata-zakona-RNI.pdf>

2 (“Službeni glasnik RS”, br. 30/18)

3 (“Službeni glasnik RS”, br. 55/05, 71/05 - ispravka, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 - US, 72/112, 7/14 - US, 44/14 i 30/18 – drugi zakon)

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Ex-ante analiza efekata za novi Zakon o Zaštitniku građana (u daljem tekstu: „Analiza efekata“) napravljena je 6. avgusta 2021. godine, nakon što je MDULS odgovorio na sva pitanja postavljena Uredbom i dostavio ih u digitalnom obliku. Analiza efekata zakona je sastavni deo ovog Izveštaja.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE (u daljem tekstu Strategija)

Analiza efekata je sastavni deo Strategije⁴, a nalazi se u Prilogu 2 Strategije – obuhvaćeno je svih 7 oblasti, kako je propisano Uredbom.

Zahtev 2: Analize efekata koriste kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije koje se, po potrebi, odnose na različite vrste uticaja

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Analize efekata koriste kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije. Postavljaju se pitanja navedena u AE u vezi sa kvantitativnim i kvalitativnim podacima, ali najčešći odgovori su „ne“ ili „nije primenljivo“, posebno na pitanja koja zahtevaju kvalitativni odgovor. Ako se kroz pitanje o kvantitativnim podacima traže neki statistički podaci, uglavnom je odgovor samo „ne“ bez drugog objašnjenja ili opravdanja. Drugim rečima, što se tiče kvantitativnih podataka, oni su obuhvaćeni u poglavlju 2, potpoglavljje 2.1. tačka 10. AE,⁵ gde se navodi da ne postoji jedinstvena evidencija o sprovedenim referendumima i građanskim inicijativama, niti prethodno utvrđeni indikatori za praćenje sprovođenja ovog zakona, te da nije moguće u potpunosti prikazati kvantitativne podatke u dokumentu AE. Drugim rečima, u AE je postavljeno pitanje kvantitativnih podataka, ali je u odgovoru navedeno da nije moguće prikazati kvantitativne podatke zbog nepostojanja ranijih evidencija u ovoj oblasti.

Pitanja koja se postavljaju u vezi sa kvalitativnim podacima i informacijama mogu se naći u brojnim delovima Analize efekata, u segmentima o ekonomskom (poglavljje 2. potpoglavljje 2.5, tačka 6)⁶ gde se navodi da je kvalitativna analiza podataka neprimenljiva za ovaj zakon, društvenom (poglavljje 2, potpoglavljje 2.6, tačke 7 i 8)⁷, ekološkom (poglavljje 2, potpoglavljje 2.7, tačke 1 i 2)⁸, i administrativnom (birokratskom) uticaju Zakona (Poglavljje 2, potpoglavljje 2.8 tačka 2)⁹.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Kvalitativna i kvantitativna analiza se prvenstveno može pronaći u prvom delu Procene uticaja, gde su predstavljene 22 statističke tabele. Ove statističke tabele su deo poglavlja „Ključna pitanja za analizu trenutne situacije i pravilno definisanje predložene promene“¹⁰. Kvalitativni podaci i informacije se odnose na tekuće i pređašnje rezultate iz oblasti rada Zaštitnika građana.

Nadalje, poglavljje „Ključna pitanja za analizu postojećeg stanja i pravilno definisanje predložene promene“, tačka 9, takođe je fokusirano na kvalitativne podatke i informacije. Drugi segment u kome je ova tema istaknuta je u potpoglavljju „Ključna pitanja za utvrđivanje ciljeva“ u tački 14. koja se odnosi na praćenje sprovođenja zakona. I kvalitativna i kvantitativna analiza može se videti u AE ovog zakona.

4 <https://www.paragraf.rs/propisi/strategija-reforme-javne-uprave-republika-srbija.html>

5 <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Analiza-efekata-zakona-RNI.pdf>

6 Isto

7 Isto

8 Isto

9 Isto

10 Tačka 4 - Da li su uočeni problemi u oblasti rada Zaštitnika građana i na koga se odnose? Uzroci i posledice problema.

Kada je reč o društvenim uticajima, tačka 36 AE se bavi efektima predloženih zakonskih rešenja na različite društvene grupe, a posebno na one ugrožene (siromašni, osobe sa invaliditetom, deca, mladi, građani stariji od 65 godina, pripadnici romske manjine, nezaposleni... i druge ugrožene društvene grupe). Međutim, u odgovoru se jednostavno navodi da je, u skladu sa predloženim zakonom, moguće pružiti zaštitu licima koja nemaju državljanstvo.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

AE je sastavni deo Strategije reforme javne uprave. Kvantitativni i kvalitativni podaci i informacije su sadržani u Aneksu 2 Strategije pod nazivom „Analiza stanja po tematskim oblastima sa izveštajem o sprovedenoj analizi efekata i opisom mera“.

Kvantitativni podaci i informacije su uglavnom deo Aneksa 2, gde se procenjuju uticaji na pojedinačne tematske oblasti Strategije RJU, pre svega na upravljanje ljudskim resursima, pružanje usluga, odgovornost i transparentnost, kao i u Aneksu 3 AE, koji je uglavnom usmeren na komunikacione aktivnosti.

Kvalitativni podaci i informacije se mnogo češće koriste u celokupnoj AE Strategije RJU, u poređenju sa druga dva uzorka zakona. Prvo, koriste se u Aneksu 2, gde su kvalitativni podaci deo SWOT analize Strategije RJU. Štaviše, kvalitativni podaci i informacije mogu se pronaći za svih šest oblasti reforme javne uprave¹¹.

Sve u svemu, na osnovu podataka iz Strategije RJU, Analize efekata koriste kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije u velikom obimu, sa više detalja u odnosu na dva zakona koja se mogu naći u ovom Izveštaju. Međutim, ovaj uslov je ocenjen kao delimično ispunjen zbog činjenice da su u Zakonu o referendumu i narodnoj inicijativi na pitanja koja su se postavljala u vezi sa kvalitativnim i kvantitativnim podacima odgovori uglavnom bili „ne” ili „bez odgovora” i gde je izostalo detaljnije objašnjenje ili opravdanje.

Zahtev 3: Analize efekata na rod se sprovode kao deo procesa analize efekata

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

U poglavlju 2, potpoglavlje 2.6 – ključna pitanja u vezi sa društvenim efektima, tačka 5, rodni uticaji su generalno procenjeni. Konkretno, tačka 5 AE postavlja pitanje da li odabrane opcije omogućavaju jednak tretman, ili dovode do direktne ili indirektno diskriminacije različitih kategorija lica. Kao odgovor, navodi se da se Nacrtom zakona promoviše ravnopravnost svih građana, bez obzira na pol, ili bilo koje druge razlike među građanima.¹²

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Analize rodni efekata se ne sprovode direktno, ali se indirektno odražavaju na ideju rodno efekta, kao deo opšteg pitanja koje pokriva rodnu ravnopravnost među mnogim drugim osetljivim grupama. U okviru potpoglavlja „Ključna pitanja za analizu društvenih efekata” tačke 35, 36 i 38. daju odgovore u jednoj rečenici. Konkretno, u tački 35¹³, procenjuje se da li će efekti primene usvojenih opcija zakona štetno uticati na

11 Oblasti kojih ima 6 su: Planiranje i koordinacija politike; Upravljanje ljudskim resursima; Pružanje usluga; Odgovornost i transparentnost; Upravljanje javnim finansijama; Sistem lokalne samouprave;

12 Na primer, na osnovu nacionalnosti, etničkog porekla, jezika, pola, rodno identiteta, invaliditeta, starosti, seksualne orijentacije, bračnog statusa ili drugih ličnih karakteristika), <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Analiza-efekata-zakona-RNI.pdf>.

13 Pitanje pod ovom tačkom: „Da li će efekti implementacije izabrane opcije negativno uticati na neku konkretnu grupu stanovništva i da li će negativno uticati na uspešnu primenu te opcije, kao i koje mere treba preduzeti da se ti rizici minimiziraju.”

određenu grupu stanovništva i navodi da *nova zakonska regulativa neće imati takav efekat na određenu grupu stanovništva*.

Pored toga, tačka 38. AE ispituje da li izabrane opcije zakona omogućavaju jednak tretman, ili dovode do direktne ili indirektno diskriminacije različitih kategorija lica (na osnovu nacionalnosti, etničkog porekla, jezika, pola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije ili drugog ličnog svojstva), gde se navodi da će predloženi zakon omogućiti jednak tretman različitih kategorija stanovništva. Sve u svemu, rodni efekat se procenjuje u okviru procedure AE, međutim, prilično uopšteno i sa stanovišta jednakog tretmana, tj. kako predložene intervencije utiču na različite kategorije stanovništva, uključujući i pol.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Prvi indikator u AE strategije RJU koji se odnosi na analizu efekata na rod je Test rodne ravnopravnosti (RR), koji je kreiran kao jedan od testova efekata¹⁴, koji su razvijeni za posebne ciljeve strategije RJU. RR test je sastavni deo Aneksa 2¹⁵. Osim testa, kvalitativni podaci o analizi efekata roda uključeni su u AE za četiri oblasti RJU.¹⁶

Na osnovu dokaza datih u strategiji RJU, jasno je da je u ovom dokumentu iz uzorka sprovedena najambicioznija analiza efekata na rod u odnosu na druga dva.

Zahtev 4: Opcije politike se utvrđuju kao deo procesa procene uticaja

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Opcije politike su utvrđene kroz poglavlje 2, potpoglavlje 2.3 sa naslovom: „Ključna pitanja za identifikaciju opcija javne politike“. U okviru ovog potpoglavlja, postoji 8 tačaka koje su kreirane kako bi dale odgovore na sledeća pitanja:

1. Koje su relevantne opcije (alternativne mere, tj. grupe mera) za postizanje cilja uzete u obzir? Da li je razmatrana opcija „status kvo“?

Odgovor (O): „Nema alternativnih mera jer se unapređenje ove oblasti mora sprovesti donošenjem novog zakona, a „status kvo“ nije opcija iz gore navedenih razloga. Ranije je objašnjeno da je Ustavom RS utvrđeno da su pitanja referenduma i narodnih inicijativa regulisana zakonom, a „status kvo“ ne obezbeđuje sprovođenje neophodnih promena u ovoj oblasti.

2. Osim regulatornih mera, da li su identifikovane druge opcije za postizanje željene promene i analizirani njihovi potencijalni efekti?

O: „Druge opcije nisu identifikovane jer je ustavna obaveza da se ova pitanja regulišu zakonom. Dakle, promene u ovoj oblasti mogu biti uvedene samo zakonom.“

3. Da li su pored restriktivnih mera (zabrane, ograničenja, sankcije itd.) ispitivane i podsticajne mere za postizanje konkretnog cilja?

O: „Cilj donošenja novog zakona je da se značajno unapredi prava građana na referendum i narodnu inicijativu, te se stoga zakon uglavnom bavi promovisanjem novih prava ili procedura koje olakšavaju ostvarivanje ovih prava. Odredbe ovog zakona, koje mogu biti zabrane, ograničenja ili sankcije, imaju za cilj sprečavanje zloupotrebe prava utvrđenih ovim zakonom, ali ne predstavljaju njegovu prevashodnu karakteristiku, već neophodnu garanciju za uspešno sprovođenje zakona.

14 Drugi test koji je razvijen za posebne ciljeve bio je test uticaja na mikro, male i srednje privredne subjekte.

15 Konkretnije: „Analiza stanja po tematskim oblastima sa izveštajem o sprovedenoj analizi efekata i opisom mera“, tačka 1. „Planiranje i koordinacija javnih politika“, poglavlje „Analiza postojećeg stanja“, potpoglavlje „Pravni i strateški okvir“.

16 Planiranje i koordinacija javnih politika; Upravljanje ljudskim resursima; Pružanje usluga; Odgovornost i transparentnost;

4. Da li su u okviru razmatranih opcija identifikovane institucionalne, upravljačke i organizacione mere koje je potrebno sprovesti da bi se postigli konkretni ciljevi?
O: „Nikakve institucionalne administrativno-organizacione mere nisu potrebne. Ostvarivanje prava na referendum i narodnu inicijativu utvrđeno ovim zakonom ostvaruje se oslanjanjem na postojeće organe javne vlasti koji su i u dosadašnjoj praksi ispunjavali svoju ulogu, bilo kroz sprovođenje referenduma i narodnih inicijativa ili kroz procedure održavanja izbora na svim nivoima vlasti. Ista je situacija i sa državnim organima u oblasti pravosuđa“.
5. Da li je promena ostvariva primenom informativnih i edukativnih mera?
O: „Informativne i edukativne mere su važne, ali kroz njih, bez donošenja ovog zakona, promene u ovoj oblasti se ne mogu postići kao željeni rezultat. U prethodnim odgovorima je objašnjena neophodnost zakonskog regulisanja ovog pitanja.“
6. Da li se ciljne grupe i druge zainteresovane strane, iz civilnog i privatnog sektora, mogu uključiti u proces sprovođenja javne politike, ili se problem može rešiti samo intervencijom javnog sektora?
O: Kroz javnu raspravu i na „okruglim stolovima“ uključene su sve zainteresovane grupe, upravo u cilju izmene postojećeg zakona, odnosno donošenja novog zakona. Zbog toga je neophodna intervencija organa javne vlasti kroz proceduru donošenja novog zakona o referendumu i narodnoj inicijativi.
7. Da li postoje raspoloživi ili potencijalni resursi koji su neophodni za implementaciju identifikovanih opcija?
O: „Rešenja iz Nacrta zakona oslanjaju se na postojeće kadrovske, organizacione i finansijske resurse. Odgovorom na pitanje broj 4. objašnjava se da se ovaj zakon oslanja na postojeće organe javne vlasti i sudove, što podrazumeva postojeće kadrovske i finansijska sredstva.“
8. Koja je opcija izabrana za implementaciju i na osnovu koje je procenjeno da će izabrana postići željenu promenu i ostvariti postavljene ciljeve?
O: „Samo usvajanjem ili izmenama postojećeg zakona može se doći do različitih zakonskih rešenja. S obzirom na obim promena, nomotehnički i praktično, jedino rešenje je donošenje novog zakona.“

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Opcije politike se utvrđuju kao deo procesa analize efekata, kao deo potpoglavlja „Ključni problemi (pitanja) za identifikaciju opcija javne politike“.

U okviru PU postoji ukupno sedam pitanja u vezi sa opcijama politike. Međutim, MDULS ne daje odgovore na sva pitanja.

Ključni problemi (pitanja) i odgovori su sledeći:

- 15) Koje su relevantne opcije (alternativne mere, tj. grupe mera) za kreiranje cilja razmotrene? Da li je razmatrana opcija „status kvo“?

O: „Razmatrana je opcija nemanjanja zakona (opcija „status kvo“), međutim, na taj način ne bi bilo moguće otkloniti probleme identifikovane u dosadašnjoj praksi i uskladiti zakon sa relevantnim dokumentom javne politike u ovoj oblasti. Takođe, nisu razmatrane alternativne mere za postizanje ovog cilja.“

Drugi deo (stav) tačke 15 – Da li su pored regulatornih mera identifikovane druge opcije za postizanje željene promene i analizirani njihovi potencijalni efekti?

O: „Nisu identifikovane.“

- 16) Da li su pored restriktivnih mera (zabrane, ograničenja, sankcije itd.) ispitani podsticaji za postizanje određenog cilja?

O: "Ne."

- 17) Da li su u okviru razmatranih opcija identifikovane institucionalne, upravljačke i organizacione mere koje je potrebno sprovesti da bi se postigli konkretni ciljevi?

Nije dat nikakav odgovor

- 18) Da li se promena može postići primenom informativnih i obrazovnih mera?

O: „Neophodne su mere informisanja i edukacije, posebno s obzirom na broj odbijenih žalbi. Međutim, neophodne promene u predviđenom obimu mogu se sprovesti samo izmenom propisa (donošenjem novog zakona).“

- 19) Da li se ciljne grupe i drugi akteri iz civilnog i privatnog sektora mogu uključiti u proces sprovođenja javnih politika, ili se problem može rešiti samo intervencijom javnog sektora?

O: "Ciljne grupe i drugi akteri iz civilnog sektora mogu biti uključeni u proces implementacije javnih politika i propisa. Međutim, identifikovani problemi u pripremi propisa mogu se rešiti samo intervencijom javnog sektora, odnosno primenom i donošenjem propisa, odnosno Zakona o Zaštitniku građana."

- 20) Da li postoje raspoloživi ili potencijalni resursi za implementaciju identifikovanih opcija?

O: "Da."

- 21) Koja opcija je izabrana za implementaciju i na osnovu koje je procenjeno da će ova opcija postići željenu promenu i ostvariti postavljene ciljeve?

Nije dat nikakav odgovor

Na osnovu predstavljenih problema (pitanja) i odgovora, može se izvesti zaključak da su opcije politike određene kao deo procesa analize efekata, ali one nisu u potpunosti analizirane u dokumentu PU i da je njihova adekvatnost upitna.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Opcije politike se određuju kao deo analize efekata u segmentima:

- Upravljanje ljudskim resursima – Za specifične ciljeve 2 i 4, u ovoj oblasti, kaže se da nije urađena detaljna analiza efekata opcija, jer je test efekata pokazao umereno relevantan efekat. Za posebne ciljeve 3, 5 određuju se opcije¹⁷;

17 1) Status quo; 2) Upravljanje karijerama zaposlenih doslednom primenom postojećih propisa u praksi, uz postojeće kapacitete; 3) Upravljanje karijerama zaposlenih kroz veće odgovornosti i povećanje broja zaposlenih u jedinicama za upravljanje ljudskim resursima; 4) Upravljanje karijerama zaposlenih kroz veće nadležnosti rukovodilaca unutrašnjih jedinica, državnih službenika na radnim mestima i jedinica za upravljanje kadrovima, uz povećanje broja zaposlenih u njima; 5) Upravljanje karijerama zaposlenih kroz razvoj institucionalnih, administrativnih i kadrovskih kapaciteta za upravljanje ljudskim resursima, uz uspostavljanje novih instrumenata za upravljanje ljudskim resursima u praksi.

- Pružanje usluge – Kao deo specifičnog cilja 5, koji se obrađuje kroz ovu oblast, test efekata ponuđenih opcija za postizanje ovog cilja ima potpun ili umereno relevantan efekat na kriterijume. Detaljnom analizom efekata opcija za cilj 5 utvrđuje se 7 opcija¹⁸
- Odgovornost i transparentnost – U okviru specifičnog cilja 6, koji se obrađuje kroz ovu oblast, test uticaja ponuđenih opcija za postizanje ovog cilja ima potpun ili umereno relevantan uticaj na kriterijume. Određeno je 5 opcija¹⁹.

Štaviše, opcije su sastavni deo Aneksa 3: Komunikacioni okvir, analiza efekata i mere, koji nije deo PU, i kako bi se utvrdilo koliko su predstavljene opcije odgovarajuće za povećanje svesti ključnih aktera i javnosti o procesu i rezultatima reforme javne uprave, sproveden je test efekata.

Zahtev 5: Za opcije politike se utvrđuju troškovi, a rezultati analize jasno ukazuju na troškove i izvor(e) finansiranja za predloženu politiku

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Za opcije politike nisu direktno utvrđeni troškovi. Finansijska analiza je ukratko pomenuta u delu koji se odnosi na ključna pitanja za identifikaciju opcija javne politike. Navodi se da se rešenja iz Nacrta zakona oslanjaju na postojeće raspoložive ljudske, organizacione i finansijske resurse. Međutim, ne postoje tačni ili precizni troškovi ili njihova analiza.

Pored toga, navodi se da nema potrebe za preraspodelom postojećih sredstava, nema dodatnih troškova, a kada se razmatra da li će izabrana opcija uticati na javne prihode i rashode na srednji i dugi rok, da nema efekata koji mogu biti izraženi.

Drugi ključni segment analize efekata je potpoglavlje 2.5. – ključna pitanja u vezi sa analizom ekonomskih efekata. Ni u jednom od pitanja nisu uračunate opcije, niti su finansijski troškovi primenljivi za analizu efekata. U detaljnijem pristupu ovoj temi, u potpoglavlju 2.5. navedeno je sledeće:

- Ne postoje posebne ekonomske koristi i troškovi za sprovođenje ove politike;
- Pitanje privredne konkurentnosti nije predmet ili posledica primene ovog zakona;
- Nacrt zakona ne utiče na kvalitet i status radne snage, kao ni na prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca;

Kada je u pitanju društveno blagostanje, predmet ovog zakona nisu poslovi koji stvaraju ili distribuiraju društveno blagostanje.

18 1) Status kvo; 2) Unapređenje procesa razvoja i optimizacije postojećih službi kroz formiranje posebnog organa državne uprave, kome bi bila dodeljena nadležnost za formulisanje i sprovođenje politike usluga i optimizaciju i modernizaciju upravnih procedura; 3) Unapređenje procesa razvoja i optimizacije postojećih usluga osnivanjem javne agencije koja bi imala utvrđene nadležnosti u ovoj oblasti; 4) Povećanje ljudskih i tehničko-tehnoloških kapaciteta JU za pružanje usluga krajnjim korisnicima utvrđivanjem nadležnosti MJULS za pripremu i centralizovano sprovođenje dokumenata javnih politika u ovoj oblasti; 5) Povećanje kadrovskih i tehničko-tehnoloških kapaciteta državne uprave kako bi ODU pružala usluge krajnjim korisnicima decentralizovano, individualno i na osnovu standarda propisanih od strane MJULS; 6) Unapređenje sistema kontrole i obezbeđenja kvaliteta usluga utvrđivanjem nadležnosti MJULS u ovim oblastima i formiranjem posebne organizacione jedinice u MJULS; 7) Unapređenje sistema kontrole i obezbeđenja kvaliteta usluga osnivanjem novog organa državne uprave koji bi utvrdio nadležnost u ovim oblastima;

19 1) Status kvo; 2) Jačanje individualnih kapaciteta menadžera za primenu principa upravljačke odgovornosti kroz sprovođenje obuka i organizovanjem stručnih skupova u cilju razmene iskustava i primera dobre prakse u ovoj oblasti; 3) Uspostavljanje sistemskih rešenja za upravljačku odgovornost u organima javne vlasti kroz usaglašavanje zakonskog okvira i izgradnju kapaciteta i mehanizama za njegovu doslednu primenu; 4) Izrada smernica/preporuka državnim organima za imenovanje službenika za etiku i integritet; 5) Uspostavljanje sistema etičke infrastrukture u organima javne vlasti u skladu sa međunarodnim standardima i primerima iz uporedne državne prakse;

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Dva poglavlja odnose se na finansijske i ekonomske efekte predloženog Zakona²⁰. Kada je u pitanju analiza finansijskog efekta, jedini odgovor je da će sva finansijska sredstva biti izdvojena iz republičkog budžeta. Na svako drugo pitanje²¹, odgovor je bio „nije relevantno za predmetnu oblast“.

Na osnovu raspoloživog odgovora iz dokumentacije PU, zaključeno je da opcije politike nisu naplaćene i da rezultati analize ne pokazuju jasno ni po koju cenu i izvor(e) finansiranja za predloženi zakon.

Pored toga, u drugom poglavlju pod nazivom „Ključna pitanja za analizu ekonomskih efekata“ nisu navedeni svi troškovi niti izvor(i) finansiranja za predloženi zakon. Na pitanje koje troškove (materijalne i nematerijalne) će izabrana opcija prouzrokovati privredi, određenoj grani privrede ili određenoj kategoriji privrednih subjekata?, daje se sledeći odgovor: „Imajući u vidu da je član 1. Nacrta zakona propisao je da pod pojmom državljanin, u smislu ovog Zakona, podrazumeva se ne samo fizičko lice koje je domaći državljanin, već i svako domaće ili strano pravno lice o čijim pravima i obavezama odlučuju organi državne uprave nad kojima Zaštitnik građana vrši nadzor u skladu sa ovim Zakonom, dakle, sve efekte novih propisa koji se odnose na privredne subjekte (pravna lica) u delu koji se odnosi na mogućnost podnošenja pritužbe Zaštitniku građana, u skladu sa ovim zakonom, su identične kao i za pojedince“.

Za sva ostala pitanja se kaže da „nisu relevantna za predmetnu oblast“.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Izradu nove Strategije RJU pratio je detaljni finansijski plan, koji uključuje jasno naznačene elemente troškova za svaku opciju politike, izražene i kao ukupna sredstva (u brojčanim vrednostima i procentima).

Sastavni deo Strategije RJU za period od 2021. do 2030. godine je Akcioni plan za njeno sprovođenje, koji obuhvata period od 2021. do 2025. godine. Akcioni plan sadrži elaborat mera i aktivnosti koje doprinose specifičnim ciljevima Strategije RJU, uključujući analizu efekata troškova i resursa potrebnih za njihovu implementaciju.

Postoje 3 veoma detaljne kategorije statističkih tabela²² sa preciznim troškovima:

- Zbirne tabele troškova Akcionog plana za period od 2021. do 2025. godine za implementaciju Strategije RJU i tri programa;
- Zbirna tabela troškova po godinama, ciljevima i merama Akcionog plana za period od 2021. do 2025. godine za implementaciju Strategije RJU;
- Zbirna tabela obezbeđenih i uslovno obezbeđenih sredstava po ciljevima, merama i izvorima Akcionog plana za period od 2021. do 2025. godine, za implementaciju Strategije RJU.

20 Prvi je „Ključna pitanja za analizu finansijskih efekata“ gde je postavljeno 6 pitanja, a drugi je „Ključna pitanja za analizu ekonomskih efekata“

21 Pitanja su: Kakve će efekte izabrana opcija imati na javne prihode i rashode na srednji i dugi rok?; Da li je za realizaciju izabrane opcije potrebno obezbediti finansijska sredstva u budžetu, ili iz drugih izvora finansiranja i kojih?; Kako će implementacija izabrane opcije uticati na međunarodne finansijske obaveze?; Koliki su procenjeni troškovi uvođenja promena koje proizilaze iz implementacije izabrane opcije (uspostavljanje novih institucija, rekonstrukcija postojećih institucija itd.); Da li je moguće finansirati rashode odabrane opcije kroz preraspodelu postojećih finansijskih sredstava?; Kakvi će biti efekti implementacije izabrane opcije na rashode drugih institucija?

22 Sastavni dio Strategije RJU, Poglavlje IX, jasno ukazuje na troškove i izvor(e) finansiranja za celokupnu intervenciju politike.

Zahtev 6: Mehanizmi za praćenje i evaluaciju politike su pravilno razvijeni kao deo procesa analize efekata, zajedno sa indikatorima učinka

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Jedini deo dokumentacije PU koji indirektno predstavlja mehanizam praćenja i evaluacije je potpoglavlje 2.9. - „Ključna pitanja za analizu rizika“. Osim toga, nisu predviđeni nikakvi drugi mehanizmi praćenja i evaluacije politike.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Kao što je navedeno u poslednjem paragrafu Zahteva 2 ovog Izveštaja, mehanizmi praćenja i evaluacije razvijeni kao deo procesa analize efekata mogu se naći u potpoglavlju „Ključna pitanja za određivanje ciljeva“. U pomenutom potpoglavlju postavlja se pitanje šta je osnova, odnosno pokazatelji učinka, pomoću kojih će se utvrditi da li su ostvareni opšti ili specifični ciljevi predloženog Zakona. Iz odgovora je jasno da je u razvoju ovakvih indikatora korišćena SMART logika. Na primer, prvi indikator nosi naziv *Smanjenje ili povećanje broja odbijenih pritužbi (koje je podneo Zaštitnik građana) izraženo u procentima*, sa početnom vrednošću od 63,5% odbijenih pritužbi Zaštitnika građana za 2020. godinu, a za 2021. 60% odbijenih pritužbi, dok je 55% plan za 2022.

Drugi pokazatelj je povećanje broja prijava kandidata za budući izbor Zaštitnika građana. Osim ovih indikatora, nema direktnog odgovora koja je institucija odgovorna za implementaciju, praćenje i evaluaciju.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Za evaluaciju učinka, sagledavanje pravca i fokusa reforme i mogućih revizija, predviđene su dve srednjeročne evaluacije (2023. i 2027.) i ex post analiza efekata nakon implementacije Strategije RJU. Evaluacija učinka, a posebno prva srednjeročna evaluacija će se koristiti za eventualnu reviziju Akcionog plana za period od 2021. do 2025. godine za implementaciju Strategije RJU, kao i za naredni akcioni plan.

Pored procesa evaluacije, planirana je i koordinacija PAR strategije²³ na tri nivoa:

- Prvi nivo koordinacije RJU, gde se prvenstveno obavlja stručni i operativni rad procesa RJU, jeste u nadležnosti MDULS;
- Međuministarska projektna grupa predstavlja administrativni nivo koordinacije RJU i praćenja procesa implementacije i izveštavanja o RJU;
- Savet za RJU, formiran kao centralno strateško telo Vlade, na političkom nivou koordinira i odlučuje o najvažnijim pitanjima iz oblasti sprovođenja RJU;

Praćenje sprovođenja Strategije RJU²⁴, podrazumeva redovno prikupljanje podataka o realizaciji aktivnosti utvrđenih akcionim planovima u odnosu na planiranu dinamiku i analizu ostvarenja ciljeva i sprovođenja mera u cilju procene napretka ili mapiranja rizika koji zahtevaju da aktivnosti budu prilagođene i da odluke budu pravovremeno donete u cilju postizanja predviđenih rezultata.

23 Sastavni dio strategije RJU, Prilog 5: Koordinacija, upravljanje i izveštavanje o implementaciji RJU.

24 Sastavni deo strategije RJU, Prilog 5: Koordinacija, upravljanje i izveštavanje o implementaciji RJU, potpoglavlje Praćenje i izveštavanje.

Zahtev 7: Konsultacije se sprovode tokom izrade politika i zakonodavstva

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Ne postoji dokument koji jasno ukazuje da su konsultacije sprovedene u toku izrade ovog Zakona.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Konsultacije su obavljene od 16. marta 2021. do 9. aprila 2021. godine. U skladu sa članom 77. Zakona o državnoj upravi²⁵ kao i članom 3. Pravilnika o smernicama dobre prakse za učešće javnosti u pripremi nacrtu zakona i drugih propisa i akata²⁶, MDULS je obavestio javnost da je otpočeo rad na pripremi Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o Zaštitniku građana. Ministarstvo je insistiralo na poštovanju principa transparentnog i inkluzivnog donošenja propisa i javnih konsultacija u ranim fazama pripreme teksta izmena zakona, a u cilju prikupljanja komentara, primedbi i predloga za unapređenje zakonskog okvira, MDULS je inicirao javne onlajn konsultacije.

U Posebnu radnu grupu za pripremu teksta Nacrta zakona našli su se predstavnici organa državne uprave, Narodne skupštine i Zaštitnika građana. Ova Posebna radna grupa je pripremila Osnovu za izradu zakona u vidu pregleda odredbi koje bi trebalo izmeniti, dopuniti ili dodati postojećem zakonu.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Konsultacije su sprovedene, što je detaljno prikazano u Prilogu 4 Strategije RJU, u okviru celog poglavlja pod nazivom „Proces pripreme strategije i opis procesa konsultacija“. Proces konsultacija je zvanično pokrenut i javno objavljen 12. avgusta 2019. Posebnu radnu grupu sa širokim učešćem za pripremu strategije formirao je MDULS²⁷. Na listi članova ove Radne grupe našle su se OCD²⁸, predstavnici Privredne komore koji predstavljaju vezu sa poslovnom zajednicom, kao i predstavnici Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) koji predstavljaju vezu sa lokalnom samoupravom. Četiri velika sastanka ove Radne grupe održana su pre pandemije izazvane koronavirusom, a budući da je fizički kontakta bio ograničen, u okviru procesa konsultacija održana su 53 zvanična onlajn sastanka.

Zahtev 8: Konsultacije sprovedene tokom razvoja politike uključuju sve relevantne zainteresovane strane

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

U dokumentu PU, potpoglavlje 2.9., samo se navodi da su svi relevantni akteri koji su bili zainteresovani da učestvuju bili deo inicijalnih konsultacija bez preciziranja. Međutim, ne postoji konkretan spisak institucija ili spoljnih aktera koji su učestvovali u konsultacijama.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

U procesu konsultacija, inicijalni akteri su bili predstavnici organa državne uprave, Narodne skupštine i Zaštitnika građana. Raspisan je javni poziv za konsultacije, a posebno je bio upućen predstavnicima organa vlasti, organa autonomne pokrajine i organa lokalne samouprave, predstavnicima akademske i stručne javnosti, kao i drugim zainteresovanim licima da se upoznaju sa tekstom Nacrta zakona i daju predloge, primedbe i/ili sugestije.

25 (”SLužbeni glasnik RS”, Br. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 – drugi zakon i 47/18),

26 (”SLužbeni glasnik RS”, Br. 51/19),

27 Na osnovu člana 35. ZPS-a, koji reguliše specifičnosti procesa konsultacija koje sprovode organi javne vlasti (u ovom slučaju MJULS).

28 Šest OCD koje predstavljaju civilni sektor, od kojih tri imaju sedište van Beograda

Na kraju, akteri koji su učestvovali u sprovedenim konsultacijama bili su predstavnici organa javne vlasti, Narodne skupštine i predstavnici Zaštitnika građana, predstavnici organizacija civilnog društva i udruženja za ljudska prava, predstavnici međunarodnih tela i drugi pojedinci.²⁹

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Članovi Referentne grupe za evaluaciju strategije RJU, pored MDULS, Delegacije EU i Projekta komplementarne podrške EU za reformu javne uprave su Ministarstvo finansija, Ministarstvo za evropske integracije, Republički sekretarijat za javne politike, Nacionalna akademija za javnu upravu, Generalni sekretarijat Vlade, Kancelarija za informacione tehnologije i e-Upravu, Služba za upravljanje kadrovima, Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, Poverenik za ravnopravnost, SIGMA, Centar za evropske politike, CRTA, SKGO, Švajcarska agencija za razvoj i saradnju, Državni sekretarijat za privredu Švajcarske i Nemačka organizacija za međunarodnu saradnju. U poglavlju "Proces pripreme strategije i opis procesa konsultacija" nalazi se više zainteresovanih strana koji su takođe bili deo konsultacija sa detaljnim objašnjenjem gde i kako su uključeni u proces konsultacija.

U samom procesu konsultacija tokom izrade Strategije, u okviru pomenute Posebne radne grupe, učestvovao je 121 predstavnik državnih organa, uključujući nezavisne državne organe, organizacije civilnog društva i Privredne komore Srbije.

Pored javnih organa, predstavnici sledećih OCD učestvovali su u konsultacijama kroz članstvo u Posebnoj radnoj grupi za izradu Strategije RJU: Centar za istraživanje politike „Argument“; Građanske inicijative; Beogradska otvorena škola (BOŠ); Centar za evropske politike (CEP); Agencija lokalne demokratije Subotica; Nacionalna koalicija za decentralizaciju (NCD).

Zahtev 9: Konsultacije koje se sprovode tokom razvoja politike posebnu pažnju poklanjaju predlozima koje daje zainteresovana javnost

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Pošto ne postoje dokazi o sprovođenju odgovarajućih konsultacija, shodno tome ne postoji ni dostupna evidencija o predlozima koje su dali učesnici u konsultacijama. Na zvaničnim sajtovima Vlade nema podataka o ovom pitanju, niti je odgovor dobijen putem zahteva za slobodan pristup informacijama.

U dokumentu Analize efekata, potpoglavlje 2.9, navedeno je da su svi akteri, tokom zajedničkog procesa pripreme ovog zakona, pružili podršku za njegovo usvajanje i implementaciju. Međutim, i pored gorenavedenog, ne postoji drugi dokument koji može potvrditi izjavu AE, gde se može videti koji su tačno akteri učestvovali u procesu konsultacija.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Dve veoma opsežne tačke iz Analize efekata pružaju dokaze o tome kako su predlozi dobijeni od učesnika konsultacija uzeti u obzir. U poglavlju „Informacije o obavljenim konsultacijama tokom pripreme predloga/nacrta propisa“, tačke 61. i 62., jasno su navedene primedbe, sugestije i komentari dati u toku konsultacije i koji su prihvaćeni i uvršteni u nacrt zakona, kao i oni koji su bili odbijeni. Za svaku primedbu, sugestiju i komentar, dato je obrazloženje za prihvatanje ili odbijanje. Ovaj deo Analize efekata, o tome ko je bio uključen u proces konsultacija, šta je predloženo i kako su predlozi tretirani, predstavljen je na ukupno 14 stranica.

²⁹ PU na Zakon o zaštitniku građana, poglavlje 60.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Konkretno primedbe, predlozi i komentari izneseni tokom procesa konsultacija nisu uključeni u Strategiju RJU. Kada je podnet zahtev za slobodan pristup informacijama, izveštaj o konsultacijama nije dostavljen, a nema informacija o tačnim primedbama, sugestijama i komentarima dostupnim u onlajn formularu na zvaničnom sajtu MDULS ili veb-stranici e-Uprave.

Zahtev 10: Kada je nacrt predloga politike pripremljen, on prolazi kroz proces javne rasprave

Pre donošenja ovog Zakona održane su dve javne rasprave. Jedna je održana 2019. godine, a druga 2021. godine. Rasprave su u 2019. godini održane od 25. oktobra do 22. novembra 2019. Zbog činjenice da zakon nije usvojen u parlamentu 2019. godine, još jedna javna rasprava je održana od 8. do 29.07.2021³⁰.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Javna rasprava je počela 28. aprila i trajala je do 18. maja 2021. godine, što je zakonski minimum za trajanje javne rasprave.³¹

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

MDULS je 10. decembra 2020. godine započeo javnu raspravu u vezi sa strategijom RJU. Javna rasprava je trajala 20 dana – što je minimalna dužina javnih rasprava u srpskom pravnom sistemu. Završena je 30. decembra.³²

Zahtev 11: Oglas za javnu raspravu podrazumeva objavljivanje svih relevantnih dokumenata

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Poziv za javnu raspravu u 2019. godini obuhvatio je sledeću dokumentaciju:

- Nacrt zakona;
- Obrazloženje Nacrta zakona;
- Procena uticaja Nacrta zakona;
- Program javne rasprave o Nacrtu zakona;
- Zaključak o sprovođenju javne rasprave o Nacrtu zakona;
- Obrazloženje zaključka o sprovođenju javne rasprave o Nacrtu zakona.

Poziv za javnu raspravu 2021. godine uključivao je sledeću dokumentaciju:

- Zaključak Odbora za pravni sistem i državne organe 05, broj: 011-6413/2021 od 07.07.2021. godine, sa Programom javne rasprave o Nacrtu zakona o referendumu i narodnoj inicijativi;
- Nacrt zakona;
- Obrazloženje zakona;
- Obrazac za primedbe, predloge i sugestije na Nacrt zakona;

30 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-referendumu-i-narodnoj-inicijativi-2/?script=lat>

31 Dana 27. aprila 2021. godine, na predlog Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu, Odbor za pravni sistem i državne organe, doneo je Zaključak 05 sa matičnim brojem: 011-3900 / 2021, kojim je odobrena javna rasprava o Nacrtu zakona o Zaštitniku građanin
<http://mduls.gov.rs/obavestenja/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-zastitniku-gradjana/?script=lat>

32 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/pocetak-javne-rasprave-o-predlogu-strategije-reforme-javne-uprave-za-period-2021-2030-i-ap-za-period-2021-2025/?script=lat>

Dokument koji nedostaje na pozivu za javnu raspravu 2021. je analiza efekata zakona. Kada je MDULS upitan o analizi efekata za poziv za javnu raspravu za 2021. godinu, oni su dostavili onu iz 2019. godine, ne dajući objašnjenje zašto još uvek nedostaje AE iz 2021. godine.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Na internet stranici MDULS, gde je raspisan javni poziv za javnu raspravu, objavljena/uključena je sledeća dokumentacija:

- Zaključak 05 sa registracionim brojem: 011-3900/2021 od 27.04.2021;
- Program javne rasprave o Nacrtu zakona;
- Nacrt zakona;
- Obrazloženje nacrta zakona;
- Obrazac za primedbe, predloge i sugestije na Nacrt zakona.

MDULS nije objavio procenu uticaja, niti ga uključio u javni poziv. Takođe, nije objavljen ni Izveštaj o sprovedenim konsultacijama tokom izrade nacrta zakona. Međutim, ministarstvo je obezbedilo AE po podnošenju zahteva za pristup informacijama.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Na internet stranici MDULS, gde je raspisan poziv za javnu raspravu, objavljena/uključena je sledeća dokumentacija:

- Predlog Strategije RJU za period od 2021. do 2030. godine;
- Predlog Akcionog plana za period 2021-2025;
- Nacrt Strategije RJU;
- Zaključak o sprovođenju javne rasprave.

MDULS nije posebno objavio dokument o analizi efekata, ali je sastavni deo Strategije RJU, što je potvrđeno odgovorom ministarstva na zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Svi ostali dokumenti, koji je trebalo da budu objavljeni putem poziva za javnu raspravu, predstavljaju integralni deo Strategije RJU.

Zahtev 12: Resorno ministarstvo proaktivno objavljuje poziv za učešće u javnoj raspravi (debatu)

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Na osnovu odgovora MDULS koji smo dobili u sklopu odgovora traženog na osnovu zahteva za slobodan pristup informacijama, poziv za učešće u javnoj raspravi oglašen je samo preko zvaničnog sajta ministarstva³³ i preko sajta e-Uprave³⁴.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

U odgovoru na zahtev koji je dostavio MDULS, navodi se da je poziv za učešće u javnoj konsultaciji objavljen samo preko zvaničnog sajta ministarstva³⁵ i sajta e-Uprave³⁶.

33 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-referendumu-i-narodnoj-inicijativi-2/>

34 <http://javnerasprave.euprava.gov.rs/javna-rasprava/291>

35 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javne-konsultacije-u-postupku-pripreme-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-zastitniku-gradjana/?script=lat>

36 <http://javnerasprave.euprava.gov.rs/javna-rasprava/279>

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Iz odgovora na zahtev za slobodan pristup informacijama koji je dostavilo MJULS, navodi se da je poziv za učešće u javnoj raspravi oglašen samo preko zvaničnog sajta Ministarstva³⁷ i sajta e-Uprave³⁸.

Zahtev 13: Javna rasprava omogućava dovoljno vremena za pripremu i podnošenje predloga

Članom 41. stav 7. Poslovnika Vlade propisano je da postupak javne rasprave traje najmanje 20 dana, a u istom članu stav 8. navodi se da je predlagač dužan da izveštaj o sprovedenoj javnoj raspravi objavi na svojoj internet stranici i elektronskom portalu vlade najkasnije u roku od 15 dana od dana završetka javne rasprave.

Za sva tri predloga akata (zakona), javna rasprava je bila otvorena 20 dana što je zakonski minimum (osim inicijalne javne rasprave o Nacrtu zakona o referendumu i narodnoj inicijativi).

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Prva javna rasprava, održana 2019. godine, trajala je 28 dana (od 25. oktobra do 22. novembra), a druga tačno 20 dana, koliko je to zakonski minimum.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

Javna rasprava je počela 28. aprila i trajala je do 18. maja 2021. godine – ukupno 20 dana.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

Javna rasprava je počela 10. decembra i trajala je do 30. decembra 2020. godine – ukupno 20 dana.

Zahtev 14: Ministarstvo koje sprovodi javnu raspravu priprema i objavljuje detaljan izveštaj o javnoj raspravi

ZAKON O REFERENDUMU I NARODNOJ INICIJATIVI

Prvi izveštaj o javnoj raspravi je dokument od 4 stranice objavljen 3. decembra 2019. godine, a drugi 9. avgusta 2021. U oba izveštaja je kratko objašnjenje koji su bili najčešći predlozi, a bilo je i spisak svih učesnika u procesu. Međutim, ne postoji mogućnost utvrđivanja tačnih predloga (originalne verzije) koje su dali učesnici, kao i individualnih povratnih informacija o svakom primljenom predlogu.

ZAKON O ZAŠTITNIKU GRAĐANA

U cilju prikupljanja komentara, primedbi i sugestija MDULS je sproveo proceduru javnih onlajn rasprava. Izveštaj o javnoj raspravi je detaljan dokument od 21 strane. Sadrži kako opšte primedbe zainteresovanih lica na tekst Nacrta zakona, tako i konkretne primedbe, pitanja, predloge, mišljenja i stavove zainteresovanih

37 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/pocetak-javne-rasprave-o-predlogu-strategije-reforme-javne-uprave-za-period-2021-2030-i-ap-za-period-2021-2025/?script=lat>

38 <http://javnerasprave.euprava.gov.rs/javna-rasprava/239>

na tekst Nacrta. U okviru Izveštaja nalazi se spisak učesnika i njihove konkretne primedbe. Štaviše, detaljan Izveštaj se nalazi u samom dokumentu kao deo tačke 61. pod nazivom „Koje primedbe, sugestije i komentari dati tokom sprovođenja procesa konsultacija su prihvaćeni i uključeni u tekst predloga nacrta uredbe?“. I u izveštaju o javnoj raspravi AE, MDULS je dao povratnu informaciju o svim prihvaćenim i odbijenim primedbama, sugestijama i komentarima.

STRATEGIJA REFORME JAVNE UPRAVE (RJU) U REPUBLICI SRBIJI ZA PERIOD OD 2021. DO 2030. GODINE

MDULS je na svom sajtu objavio Izveštaj o javnoj raspravi³⁹. Izveštaj na 13 strana sadrži detaljan spisak podnetih primedbi na tekst predložene strategije RJU. Osim opisa prigovora, spisak sadrži nazive pravnih ili fizičkih lica koja su podnela primedbe. Štaviše, Izveštaj sadrži listu svih primljenih predloga koje su zainteresovana lica dala, sa povratnim informacijama o svakom primljenom predlogu. Kako je o predlogu strategije RJU dodatno raspravljano na onlajn sastanku održanom preko Zoom platforme, platforme. Izveštaj, takođe, upućuje na pisani zapisnik (zabeleške)⁴⁰ sa onlajn sastanka.

Zahtev 15: Nakon javne rasprave, konačno dogovoreni predlog politike ne podleže daljim izmenama na međuministarskim konsultacijama

Pošto nije postojao onlajn izvor informacija u vezi sa ovim Zahtevom, bilo je moguće obezbediti neophodne informacije samo putem zahteva poslatog MDULS. Iz odgovora predstavnika MDULS, utvrđeno je da su svi analizirani dokumenti doživeli dalje izmene kroz procese međuministarskih konsultacija, međutim, nije bilo objašnjenja o tome koje su izmene napravljene.

39 <http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/pocetak-javne-rasprave-o-predlogu-strategije-reforme-javne-uprave-za-period-2021-2030-i-ap-za-period-2021-2025/?script=lat>

40 <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Zapisnik-sa-onlajn-sastanka.docx>

Konačna ocena zahteva

Zahtev	Konačna ocena
Zahtev 1: Analize efekata koje je izradila relevantna institucija adekvatne su propisima i metodologijama o analizi efekata koje je propisala vlada.	U potpunosti ispunjen
Zahtev 2: Analize efekata koriste kvantitativne i kvalitativne podatke i informacije koje se, po potrebi, odnose na različite vrste uticaja.	Delimično ispunjen
Zahtev 3: Analize efekata na rod se sprovode kao deo procesa analize efekata	Delimično ispunjen
Zahtev 4: Opcije politike se utvrđuju kao deo procesa analize efekata	Delimično ispunjen
Zahtev 5: Opcije politike se obračunavaju, a rezultati analize jasno ukazuju na troškove i izvor(e) finansiranja za predloženu politiku	Delimično ispunjen
Zahtev 6: Mehanizmi za praćenje i evaluaciju politike su pravilno razvijeni kao deo procesa analize efekata, zajedno sa indikatorima učinka.	Delimično ispunjen
Zahtev 7: Konsultacije se sprovode tokom izrade politika i zakonodavstva.	Delimično ispunjen
Zahtev 8: Konsultacije sprovedene tokom razvoja politike uključuju sve relevantne zainteresovane strane.	Delimično ispunjen
Zahtev 9: Konsultacije koje se sprovode tokom razvoja politike posebnu pažnju poklanjaju predlozima koje daje zainteresovana javnost.	Delimično ispunjen
Zahtev 10: Kada je nacrt predloga politike pripremljen, on prolazi kroz proces javne rasprave.	U potpunosti ispunjen
Zahtev 11: Oglas za javnu raspravu podrazumeva objavljivanje svih relevantnih dokumenata.	U potpunosti ispunjen
Zahtev 12: Resorno ministarstvo proaktivno objavljuje poziv za učešće u javnoj raspravi.	Delimično ispunjen
Zahtev 13: Javna rasprava omogućava dovoljno vremena za pripremu i podnošenje predloga.	U potpunosti ispunjen
Zahtev 14: Ministarstvo koje sprovodi javnu raspravu priprema i objavljuje detaljan izveštaj o javnoj raspravi	Delimično ispunjen
Zahtev 15: Nakon javne rasprave, konačno dogovoreni predlog politike ne podleže daljim izmenama na međuministarskim konsultacijama	Neispunjen

III.

PREPORUKE ZA POBOLJŠANJA

Pošto se SIGMA principi 10 i 11 prate u ovom Izveštaju, za svaki Zahtev koji se koristi za praćenje usklađenosti sa ovim principima, posebne preporuke su uključene u ovaj odeljak.

Princip 10: Proces kreiranja politike i pravnog nacrtu je zasnovan na dokazima, a analiza efekata se dosledno koristi u svim ministarstvima.

Preporuka za Zahtev 1: Iako je zahtev u potpunosti ispunjen, dugoročna intervencija treba da se sprovede prilikom izrade dokumenta AE budućih zakona ili javnih politika, pri čemu bi sastavljači zakona MDULS treba da više pažnje posvete nomotecnici u skladu sa utvrđenom i unapred definisanom nomotecnikom srpskog pravnog sistema.

Preporuka za Zahteve 2, 3, 4 i 5: Kratkoročna preporuka za MDULS je da treba da sprovede detaljnije odgovore na pitanja u dokumentima PU. Kratkoročni vremenski okvir se preporučuje jer je moguće početi sa primenom ove preporuke, čim se sledeći proces AE implementira u pripremi dokumenta javne politike ili pravnog akta.

Preporuka za Zahtev 6: Praćenje politike je jedan od mehanizama kojim se zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, kao i poreskim obveznicima, daju parametri o uspešnosti sprovođenja zakona, odnosno dokumenta javne politike. Dugoročnu intervenciju treba sprovesti usvajanjem jasno definisanih parametara za praćenje rezultata ili ishoda svih novousvojenih političkih dokumenata ili zakona.

Preporuka za zahtev 7: Svi pozivi za konsultacije zainteresovanim stranama ili izveštaji o konsultacijama treba da budu javno dostupni, posebno u onlajn formatu – barem na zvaničnoj veb-stranici MDULS, veb-stranici e-konsultacija i na zvaničnim profilima društvenih medija kako bi bili lako dostupna svim zainteresovanim građanima. Posedovanje zvaničnih profila MDULS na društvenim mrežama, koji se redovno ažuriraju, moglo bi pomoći da ceo proces konsultacija bude transparentniji. Ovo se može sprovesti kao dugoročna intervencija izgradnjom kapaciteta PR službe ministarstva.

Princip 11: Politike i zakoni su osmišljeni na inkluzivan način koji omogućava aktivno učešće društva i omogućava koordinaciju različitih resora unutar vlade.

Preporuka za Zahteve 8 i 9: MDULS treba da obezbedi, u kratkom roku, da svi izveštaji o konsultacijama sa zainteresovanim stranama tokom razvoja javne politike i zakonskih predloga, sadrže konkretnu listu svih učesnika u procesu konsultacija, kao i sve njihove predloge i zvanične odgovore/povratne informacije na svaki predlog.

Preporuka za Zahteve 10, 11 i 13: Iako su svi zahtevi u potpunosti ispunjeni, dugoročna intervencija bi mogla da bude da MDULS ne sledi samo pravnu logiku i zakonski minimum dužine trajanja javnih rasprava, već da odredi važnost zakona ili dokumenta javne politike za celo društvo i omogući dovoljno vremena svim zainteresovanim stranama da prvo čuju za poziv za javnu raspravu, pripreme se za nju i na kraju učestvuju. Drugi aspekt istog pitanja je obim nacrt dokumenta javne politike ili zakona, kao i dužina dokumenata koji se objavljuju uz poziv za javnu raspravu, što treba uzeti u obzir prilikom određivanja vremenskog okvira i trajanja poziva na javnu raspravu.

Preporuka za Zahtev 12: Redovno korišćenje zvaničnih profila MDULS na društvenim mrežama trebalo bi da dovede do veće proaktivnosti u širenju poziva za učešće u javnim raspravama.

Preporuka za Zahtev 14: U skladu sa preporukama datim za Zahteve 7 i 12, kada je u pitanju veća upotreba zvaničnih profila na društvenim mrežama, bilo bi korisno da se detaljni izveštaji sa javnih rasprava objavljuju ne samo na zvaničnom sajtu MDULS već i na profilima društvenih mreža, kako bi bili dostupniji svim zainteresovanim građanima.

Preporuka za Zahtev 15: MDULS treba da imenuje pojedinca koji poseduje sve kompetencije potrebne za direktnu komunikaciju ili za komunikaciju putem zahteva za slobodan pristup informacijama kako bi se pružio sveobuhvatan odgovor zainteresovanim stranama. Davanje isključivo informacije da je Nacrt zakona pretrpeo dalje izmene kroz procese međuministarskih konsultacija, bez objašnjenja koje su tačno izmene urađene nije u skladu sa transparentnim načinom rada. Međutim, u slučaju daljih izmena sadržaja predloga akta, nakon završene javne rasprave, u postupku međuinstitucionalne razmene mišljenja, MDULS treba da javno obavesti (učesnike u raspravi, a i javnost uopšte) o tome koja rešenja iz javne rasprave nisu uvrštena u konačan tekst predloga koji je usvojen (ako se radi o strategiji ili programu) ili prosleđena u skupštinsku proceduru (ako je u pitanju zakon).

PRILOZI

Zahtevi za slobodan pristup informacijama od javnog značaja

Institucija	Datum slanja	Datum prijema
MJULS	26.04.2022.	12.05.2022.

Drugi izvori

<http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2021/07/Komentari-na-Nacrt-zakona-o-referendumu-i-narodnoj-inicijativi-Bg-centar-Crta-Cepris-TS-Yucom.pdf>

http://demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2019_02/t02_0224.htm

<https://www.paragraf.rs/propisi/poslovnik-vlade-republike-srbije.html>

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_drzavnoj_upravi.html

[http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-\(precisceni-tekst\)/postupci-za-donosenje-akata-i-drugi-postupci.1338.html](http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-/vazna-dokumenta/poslovnik-(precisceni-tekst)/postupci-za-donosenje-akata-i-drugi-postupci.1338.html)

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Analiza-efekata-zakona-RNI.pdf?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-referendumu-i-narodnoj-inicijativi/?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-referendumu-i-narodnoj-inicijativi-2/?script=lat>

<https://www.ombudsman.rs/attachments/article/643/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%20%D0%BE%20%D0%97%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D1%83%20%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%92%D0%B0%D0%BD%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%20%D0%B5%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BC%20%D1%98%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D1%83.pdf>

<http://mduls.gov.rs/obavestenja/javna-rasprava-o-nacrtu-zakona-o-zastitniku-gradjana/?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/javne-konsultacije-u-postupku-pripreme-nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-zakona-o-zastitniku-gradjana/?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Polazne-osnove-za-izradu-Nacrta-zakona-o-izmenama-i-dopunama-Zakona-o-Zastitniku-gradjana-26.03.2021..pdf?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Zakljucak-3.pdf?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/program.pdf?script=lat>

<https://www.paragraf.rs/propisi/strategija-reforme-javne-uprave-republika-srbija.html>

<http://mduls.gov.rs/javne-rasprave-i-konsultacije/pocetak-javne-rasprave-o-predlogu-strategije-reforme-javne-uprave-za-period-2021-2030-i-ap-za-period-2021-2025/?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Zakljucak-o-sprovođenju-javne-rasprave-1.pdf?script=lat>

<http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/190524-Final-Evaluation-Report-SR.pdf?script=lat>

332.1(497.11)(0.034.2)

351.778.511(497.11)(0.034.2)

МИТИЋ, Тадија, 1993-

Izrada i koordinacija politika u sektoru regionalnog i teritorijalnog razvoja

[Elektronski izvor] : uključivanje principa reforme javne uprave u sektorske politike

: izveštaj za Srbiju / [autor Tadija Mitić]. - Beograd : Centar za evropske politike - CEP,

2022 (Beograd : Centar za evropske politike - CEP). - 1 elektronski optički disk (CD-ROM)

; 12 cm

Sistemska zahtevi: Nisu navedeni. - Nasl. sa naslovne strane dokumenta. - Podatak o

autoru preuzet iz kolofona. - Tiraž 10.

ISBN 978-86-89217-33-9

a) Регионални развој -- Стратешко планирање -- Србија

б) Јавна управа -- Реформа -- Србија

COBISS.SR-ID 71872521

